

Skogsmaskinföraryrkets attraktivitet och utvecklingsmöjligheter – en kvalitativ studie av arbetsrelaterade faktorer och framtida kompetensförsörjning

*The attractiveness and development opportunities of the forest machine operator
profession – a qualitative study of work-related factors and
future workforce supply*

LINNÉA AMRÉN

Examensarbete i skogshushållning, 15 hp

Serienamn: Examensarbete /SLU, Skogsmästarprogrammet 2026:07

SLU-Skogsmästarskolan

Herrgårdsvägen 8

739 31 SKINNSKATTEBERG

www.slu.se/skogsmastarskolan

Skogsmaskinförarkets attraktivitet och utvecklingsmöjligheter – en kvalitativ studie av arbetsrelaterade faktorer och framtida kompetensförsörjning

The attractiveness and development opportunities of the forest machine operator profession – a qualitative study of work-related factors and future workforce supply

Linnéa Amrén

Handledare: Torbjörn Valund, SLU Skogsmästarskolan

Examinator: Staffan Stenhag, SLU Skogsmästarskolan

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Självständigt arbete (examensarbete) med nivå och fördjupning G2E med möjlighet att erhålla kandidat- och yrkesexamen

Kurstitel: Kandidatarbete i Skogshushållning

Kursansvarig institution: Skogsmästarskolan

Kurskod: EX0938

Program/utbildning: Skogsmästarprogrammet

Utgivningsort: Skinnskatteberg

Utgivningsår: 2026

Omslagsbild: Skotare med ett lass på väg ut till avlägg. Foto: Linnéa Amrén

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Serietitel: Examensarbete/SLU, Skogsmästarprogrammet

Delnummer i serien: 2026:07

Nyckelord: skogsmaskinförare, yrkesattraktivitet, kompetensförsörjning, skogsbruk

Sveriges lantbruksuniversitet
Skogsvetenskapliga fakulteten
Skogsmästarskolan

Sammanfattning

Skogsbruket har under lång tid genomgått en omfattande teknisk och organisatorisk utveckling där manuellt arbete successivt ersatts av mekaniserade system. Detta har förändrat både arbetsinnehåll och kompetenskrav för skogsmaskinförare. Samtidigt beskriver tidigare forskning att skogssektorn står inför utmaningar kopplade till arbetskraftsbrist, generationsväxling och yrkesattraktivitet. Mot denna bakgrund genomfördes en studie som syftade till att undersöka hur skogsmaskinföraryrket kan utvecklas för att bli mer attraktivt med fokus på icke-ekonomiska faktorer.

Studien genomfördes som en kombination av litteraturstudie och kvalitativ intervjustudie. Litteraturstudien baserades på vetenskapliga artiklar och forskningsrapporter inom områdena arbetskraftsbrist, arbetsmiljö, yrkesattraktivitet och teknisk utveckling inom skogsbruket. Den empiriska delen bestod av sex djupintervjuer med skogsmaskinförare anställda i egna lag inom skogsbruket. Intervjuerna genomfördes på plats i anslutning till förarnas arbetsmiljö och analyserades med tematisk analys.

Resultatet visar att yrket uppfattas som attraktivt på flera sätt, framför allt genom frihet under ansvar, självständighet och möjligheten att arbeta ute i skogen. Förarna beskrev arbetet som varierande, tekniskt avancerat och meningsfullt. Samtidigt identifierades flera faktorer som påverkar attraktiviteten negativt. Stress och höga produktionskrav framstod som de mest återkommande utmaningarna i intervjuerna. Flera respondenter upplevde att ett starkt fokus på produktion riskerar att påverka både arbetsmiljö och kvalitet negativt. Även skiftgång, ensamarbete och begränsade möjligheter till återhämtning beskrevs som faktorer som kan göra yrket mindre attraktivt.

Resultatet visar även att teknikutvecklingen förändrat yrket och ökat kraven på teknisk kompetens, informationshantering och problemlösningsförmåga. Samtidigt upplevdes modern teknik och digitala hjälpmedel generellt som positiva och bidrog till bättre arbetsmiljö samt effektivare arbete. Förarna betonade även betydelsen av organisatoriskt stöd, fungerande arbetsgrupper och möjligheter till erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling.

De utvecklingsåtgärder som respondenterna ansåg viktigast för att stärka yrkets attraktivitet var minskad stress och rimligare produktionskrav, bättre introduktion av nya förare samt större möjligheter till praktisk utbildning och erfarenhetsutbyte. Flera respondenter betonade även behovet av att synliggöra yrket bättre för unga människor genom exempelvis besök av skolklasser, praktik och sociala medier.

Sammantaget visar studien att skogsmaskinföraryrkets attraktivitet påverkas av flera organisatoriska och arbetsrelaterade faktorer. För att långsiktigt stärka yrkets attraktivitet och förbättra möjligheterna att rekrytera och behålla kompetenta förare framstår arbetsmiljö, introduktion, kompetensutveckling och synliggörande av yrket som särskilt viktiga utvecklingsområden.

Nyckelord: skogsmaskinförare, yrkesattraktivitet, kompetensförsörjning, skogsbruk

Abstract

The forestry sector has undergone extensive technological and organizational changes over the past century, where manual labour has gradually been replaced by mechanized systems. This development has significantly changed the work content and competence requirements for forest machine operators. At the same time, previous research highlights challenges related to labour shortages, generational replacement, and the long-term attractiveness of forestry occupations. Against this background, a study was conducted with the aim of examining how the profession of forest machine operator can be developed to become more attractive, with a focus on non-economic factors.

The study was conducted as a combination of literature review and a qualitative interview study. The literature review included scientific articles and research reports concerning labour shortages, work environment, occupational attractiveness and technological development within the forestry sector. The empirical part consisted of six in-depth interviews with forest machine operators employed directly by forestry companies in in-house teams rather than contractors. The interviews were conducted on-site in connection with the operators' work environment and were analysed using thematic analysis.

The results show that the profession is considered attractive in several ways, particularly due to freedom under responsibility, independence and the opportunity to work outdoors in the forest. The operators described the work as varied, technically advanced and meaningful. At the same time, several factors were identified as negatively affecting occupational attractiveness. Stress and high production demands emerged as the most significant challenges. Several respondents experienced that a strong focus on productivity risks negatively affecting both the work environment and work quality. Shift work, solitary working conditions and limited opportunities for recovery were also described as factors that may reduce the attractiveness of the profession.

The results further indicate that technological development has changed the profession and increased demands regarding technical competence, information management and problem-solving abilities. However, modern technology and digital support systems were generally perceived positively and were considered to contribute to improved working conditions and more efficient work processes. The operators also emphasized the importance of organizational support, well-functioning work teams, opportunities for experience sharing and competence development.

The development measures considered most important for strengthening the attractiveness of the profession were reduced stress and more reasonable production demands, improved introduction and support for new operators and increased opportunities for practical training and knowledge exchange. Several respondents also highlighted the importance of making the profession more visible to young people through school visits, internships and social media.

Overall, the study shows that the attractiveness of the forest machine operator profession is strongly influenced by organizational and work-related factors. To strengthen the profession's long-term attractiveness and improve recruitment and retention of skilled operators, issues related to work environment, introduction and training, competence development and visibility of the profession appear particularly important.

Keywords: forest machine operators, occupational attractiveness, workforce supply, forestry

Förord

Detta examensarbete omfattar 15 hp och har genomförts inom Skogsmästarprogrammet vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) under våren 2026. Arbetet behandlar skogsmaskinföraryrkets attraktivitet och möjliga utvecklingsområden med fokus på organisatoriska och arbetsrelaterade faktorer.

Jag vill rikta ett stort tack till de skogsmaskinförare som deltog i intervjuerna och generöst delade med sig av sina erfarenheter, tankar och reflektioner kring yrket. Utan deras medverkan hade studien inte varit möjlig att genomföra.

Jag vill även tacka min handledare Torbjörn Valund för stöd, vägledning och värdefulla synpunkter under arbetets gång. Ett tack riktas också till övriga personer som bidragit med stöd och hjälp under arbetets genomförande.

Arbetet har gett mig en fördjupad förståelse för skogsmaskinföraryrkets förutsättningar, utmaningar och utvecklingsmöjligheter. Förhoppningen är att studien ska bidra med ökad kunskap om vilka faktorer som påverkar yrkets attraktivitet och hur branschen kan arbeta för att stärka framtida kompetensförsörjning inom skogsbruket.

Innehåll

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 ARBETSKRAFTSBRIST OCH YRKESATTRAKTIVITET	1
1.3 SKOGSMASKINFÖRARYRKETS TEKNISKA OCH ORGANISATORISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	2
1.4 KUNSKAPSLÄGE OCH IDENTIFIERAD KUNSKAPSLUCKA	3
1.5 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
2. MATERIAL OCH METOD	4
2.1 STUDIENS UPPLÄGG	4
2.2 LITTERATURSTUDIE	4
2.3 INTERVJUSTUDIE	4
2.3.1 URVAL OCH AVGRÄNSNING	4
2.3.2 RESPONDENTERNAS ARBETSVILLKOR	5
2.3.3 DATAINSAMLING OCH ANALYS	5
3. RESULTAT	7
3.1 RESPONDENTERNAS BAKGRUND OCH ERFARENHET	7
3.1.1 VÄGAR IN I YRKET	7
3.1.2 ERFARENHETENS BETYDELSE FÖR YRKESROLLEN	7
3.2 YRKETS ATTRAKTIVITET OCH FRAMTIDSUTSIKTER	8
3.2.1 FRIHET, SJÄLVSTÄNDIGHET OCH ANSVAR	8
3.2.2 ENSAMARBETE OCH PERSONLIG LÄMPLIGHET	9
3.2.3 STRESS OCH PRODUKTIONSKRAV	9
3.2.4 BALANS MELLAN ARBETE OCH PRIVATLIV	10
3.2.5 HUR YRKET UPPFATTAS UTANFÖR BRANSCHEN	11
3.2.6 SYNEN PÅ FRAMTIDEN	11
3.3 FAKTORER SOM PÅVERKAR YRKETS ATTRAKTIVITET	12
3.3.1 ARBETSMILJÖ OCH ERGONOMI	12
3.3.2 TEKNIK OCH DIGITALA HJÄLPMEDEL	12
3.3.3 ORGANISATORISKT STÖD OCH ARBETSGEMENSKAP	13
3.3.4 KOMPETENSUTVECKLING OCH YRKESUTVECKLING	14
3.4 UTVECKLINGSÅTGÄRDER FÖR ATT STÄRKA YRKETS ATTRAKTIVITET	14
3.4.1 MINSKAD STRESS OCH RIMLIGARE PRODUKTIONSKRAV	15
3.4.2 INTRODUKTION OCH STÖD TILL NYA FÖRARE	15
3.4.3 UTBILDNING OCH ERFARENHETSUTBYTE	15
3.4.4 SYNLIKGÖRA YRKET FÖR UNGA	16
4. DISKUSSION	18
4.1 STUDIENS VIKTIGASTE RESULTAT	18
4.2 JÄMFÖRELSE MED TIDIGARE FORSKNING	19
4.2.1 HUR BESKRIVER FÖRARNAS YRKETS ATTRAKTIVITET OCH FRAMTIDSUTSIKTER?	19

4.2.2 VILKA FAKTORER PÅVERKAR YRKETS ATTRAKTIVITET?	19
4.2.3 VILKA UTVECKLINGSÅTGÄRDER ANSES VIKTIGAST?	20
4.3 PRAKTISKA KONSEKVENSER OCH UTVECKLINGSMÖJLIGHETER	21
4.3.1 STÄRKA YRKETS ATTRAKTIVITET	21
4.3.2 ARBETSMILJÖ OCH ORGANISATORISKA FAKTORER	22
4.3.3 INTRODUKTION, KOMPETENSUTVECKLING OCH REKRYTERING	22
4.4 STUDIENS STYRKOR OCH SVAGHETER	23
4.5 SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER	24
 REFERENSER	 25
 BILAGOR	 27
 BILAGA 1: INTERVJUFORMULÄR	 27

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Skogsbruket har under 1900- och 2000-talet genomgått en omfattande rationalisering och mekanisering, vilket successivt har förändrat arbetsorganisation, arbetsmetoder och yrkesroller. Ager (2012) beskriver hur manuellt skogsarbete i stor utsträckning har ersatts av maskinbaserade system, vilket har medfört förändrade kompetenskrav inom skogssektorn. Mekaniseringen har, enligt Ager (2012), därmed inte enbart påverkat produktiviteten utan även skapat nya förutsättningar för yrkesutövningen inom skogsbruket.

Analyser av sysselsättningsutvecklingen inom skogssektorn visar att teknikutveckling och produktivitetsökningar är centrala drivkrafter bakom förändringar i arbetskraftsbehovet. He et al. (2022) visar att långsiktiga strukturella faktorer snarare än kortsiktiga konjunktursvängningar förklarar förändringar i sysselsättning inom den amerikanska avverkningsindustrin. Resultaten indikerar att teknisk utveckling påverkar både omfattningen av och kraven på arbetskraft inom sektorn. Detta innebär enligt He et al. (2022) att kvarvarande yrkesroller i högre grad präglas av specialisering och teknisk komplexitet.

Parallellt med denna utveckling beskriver da Silva och Schweinle (2025) hur skogliga yrken i den internationella litteraturen i ökande utsträckning kategoriseras som så kallade gröna jobb. I deras systematiska litteraturöversikt framgår att skogssektorn kopplas till klimatomställning, cirkulär ekonomi och hållbar resursanvändning. Författarna visar samtidigt att sektorn står inför återkommande rekryteringsutmaningar, där låg attraktivitet, begränsad synlighet och otydliga karriärvägar identifieras som hinder. Dessa faktorer indikerar att frågor om yrkesinnehåll och utvecklingsmöjligheter är centrala för sektorns långsiktiga kompetensförsörjning. Frågor om arbetsmiljö, arbetsvillkor och utvecklingsmöjligheter blir därmed viktiga för att förstå hur yrkets attraktivitet kan påverkas och hur branschen kan säkerställa framtida kompetensförsörjning. Tidigare forskning visar även att upplevelsen av meningsfullhet, arbetsmiljö och organisatoriska förutsättningar har stor betydelse för hur attraktivt ett arbete upplevs (Allan et al. 2018 & Björn et al. 2016).

1.2 Arbetskraftsbrist och yrkesattraktivitet

Flera studier visar att skogssektorn står inför arbetskraftsrelaterade utmaningar. Šporčić et al. (2023) visar, baserat på intervjuer med skogsarbetare, att yrkets framtidsbild och attraktionskraft uppfattas som problematiska. Respondenter i studien uttrycker osäkerhet kring yrkets långsiktiga utveckling och dess förmåga att attrahera yngre generationer. Detta indikerar, enligt Šporčić et al. (2023), att upplevd attraktivitet är en faktor med betydelse för rekrytering och kvarstannande i yrket. I en kompletterande studie visar Šporčić et al. (2024) att arbetskraftsbrist uppfattas som en strukturell utmaning inom skogssektorn. Pensionsavgångar,

minskat intresse för utbildning inom sektorn samt upplevd låg attraktivitet hos skogliga yrken identifieras som bidragande faktorer. Författarna betonar att dessa utmaningar kräver långsiktiga strategier snarare än kortsiktiga åtgärder. Sammantaget visar dessa studier att attraktivitet inte enbart är en individuell fråga utan även ett strukturellt problem kopplat till branschens utveckling (Šporčić et al. 2023 & Šporčić et al. 2024).

Inom arbetslivsforskningen visar Allan et al. (2018) att upplevd meningsfullhet i arbetet har samband med arbetstillfredsställelse och psykiskt välbefinnande. Resultaten indikerar att arbete som upplevs som meningsfullt bidrar till högre trivsel och bättre mental hälsa. Steger et al. (2012) beskriver meningsfullhet som ett flerdimensionellt begrepp bestående av upplevelse av syfte, personlig betydelse och bidrag till något större. Dessa teoretiska perspektiv indikerar att yrkesattraktivitet kan relateras till hur arbetet upplevs och värderas, snarare än enbart till ekonomiska faktorer.

1.3 Skogsmaskinföraryrkets tekniska och organisatoriska förutsättningar

Skogsmaskinföraryrket utgör ett konkret exempel på hur teknisk utveckling har förändrat arbetsinnehåll och kompetenskrav inom skogsbruket. Gellerstedt (2002) beskriver hur arbete i engreppsskördare innefattar kontinuerlig simultan hantering av maskinstyrning, planering och beslutsfattande. Arbetet präglas av avancerad koordinationsförmåga och kognitiv bearbetning.

Forskning om inlärningskurvor visar att prestation och produktivitet utvecklas gradvis över tid i takt med ökad erfarenhet. Purfürst (2010) visar att skördarförarens prestation förbättras successivt och att erfarenhet har betydande inverkan på produktionsresultat. Björheden (2001) redovisar liknande mönster och visar att prestation inom maskinbaserad terrängtransport förbättras med ökad yrkeserfarenhet. Dessa resultat indikerar att yrket är kunskapsintensivt och kräver långvarig kompetensbyggnad.

När det gäller arbetsbelastning visar Ovaskainen et al. (2017) att mekaniserad avverkning innebär betydande kognitiva krav. Studien visar att operatörens arbetsbelastning påverkas av simultana arbetsmoment och informationshantering. Samtidigt visar Heli et al. (2021) att arbetsförmåga och välbefinnande hos förare som jobbar med kortvirkesmetoden påverkas av en kombination av tekniska och organisatoriska faktorer. Resultaten indikerar att tekniska system, arbetsorganisation och stödstrukturer samverkar i påverkan på arbetsförmåga.

Dessa förändringar påverkar inte enbart hur arbetet utförs utan även hur yrket upplevs av förarna. Tekniska och organisatoriska förutsättningar kan därmed ha stor betydelse för både arbetstillfredsställelse och yrkets långsiktiga attraktivitet. Förutsättningarna kan samtidigt skilja sig mellan olika organisationsformer inom skogsbruket, exempelvis mellan entreprenadverksamhet och förare anställda i egna lag.

1.4 Kunskapsläge och identifierad kunskapslucka

Sammantaget visar tidigare forskning att teknikutveckling förändrar kompetenskrav inom avverkningssektorn (He et al. 2022), att arbetskraftsbrist identifieras som en strukturell utmaning inom skogssektorn (Šporčić et al. 2024) samt att arbetsförhållanden och upplevd meningsfullhet är faktorer med betydelse för arbetstillfredsställelse och välbefinnande (Allan et al. 2018 & Heli et al. 2021). Studier av skogsmaskinförare fokuserar dock främst på teknisk prestation, inlärningskurvor och arbetsbelastning (Björheden 2001; Gellerstedt 2002; Purfürst 2010; Ovaskainen et al. 2017).

Forskningen ger därmed kunskap om yrkets tekniska och kognitiva dimensioner, men analyser av hur skogsmaskinföraryrket kan utvecklas för att stärka dess attraktivitet är begränsade. Det saknas särskilt studier som undersöker hur skogsmaskinförarna själva beskriver yrkets attraktivitet, utvecklingsmöjligheter och framtida utmaningar inom ramen för organisatoriska förutsättningar i egna lag. Mot denna bakgrund föreligger ett behov av att undersöka hur yrket kan utvecklas för att stärka dess attraktionskraft.

1.5 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur skogsmaskinföraryrket kan utvecklas för att bli mer attraktivt, med fokus på icke-ekonomiska faktorer. För att uppfylla syftet avser studien att besvara följande frågeställningar:

1. Hur beskriver skogsmaskinförare yrkets nuvarande attraktivitet och framtidsutsikter?
2. Vilka faktorer, utöver lön, uppfattas påverka yrkets attraktivitet?
3. Vilka utvecklingsåtgärder anser skogsmaskinförare vara viktigast för att stärka yrkets attraktivitet?

2. Material och metod

2.1 Studiens upplägg

Studien har genomförts som en kombination av litteraturstudie och empirisk undersökning. Litteraturstudien syftar till att beskriva det aktuella kunskapsläget avseende arbetskraftsbrist, yrkesattraktivitet och tekniska samt organisatoriska förutsättningar inom skogsbruket. Den empiriska undersökningen består av djupintervjuer med skogsmaskinförare och syftar till att fånga förarnas egna uppfattningar om yrkets attraktivitet och utvecklingsmöjligheter. Kombinationen av metoder möjliggör en jämförelse mellan tidigare forskning och praktiska erfarenheter. En kombination av litteraturstudie och kvalitativa intervjuer kan enligt Holme och Solvang (1997) bidra till en djupare förståelse av människors erfarenheter och uppfattningar.

2.2 Litteraturstudie

Litteraturstudien baserades på vetenskapliga artiklar och öppet tillgängliga forskningsrapporter inom områdena skogsbruk, arbetsliv och yrkesattraktivitet. Sökningar genomfördes i vetenskapliga databaser såsom Google Scholar samt relevanta tidskrifter inom skoglig forskning. Sökord som användes inkluderade exempelvis "forestry labour shortage", "logging workforce", "forest machine operators". Urvalet av litteratur gjordes med fokus på studier som behandlar arbetskraftsfrågor, arbetsförhållanden, teknisk utveckling och yrkesrelaterade upplevelser inom skogsbruket.

Endast vetenskapligt granskade artiklar och öppet tillgängliga källor inkluderades. Litteraturen användes för att beskriva kunskapsläget samt för att identifiera centrala teman som senare användes som stöd i analysen av intervjumaterialet.

2.3 Intervjustudie

2.3.1 Urval och avgränsning

Den empiriska datainsamlingen genomfördes genom djupintervjuer med sex skogsmaskinförare. Samtliga respondenter var anställda i egna lag inom samma organisation och arbetade som skogsmaskinförare i skördare eller skotare. Entreprenörer som driver egen verksamhet inkluderades inte i studien. Avgränsningen gjordes för att undersöka hur skogsmaskinförare inom samma organisatoriska förutsättningar upplever yrkets attraktivitet och utvecklingsmöjligheter.

För att rekrytera respondenter kontaktades ett skogsbolag som bedömdes vara relevant för studiens syfte. Genom företaget förmedlades kontakt med en kontaktperson som i sin tur tillhandahöll kontaktuppgifter till skogsmaskinförare som arbetade i egna lag. Därefter kontaktades förarna direkt av författaren med information om studien och en förfrågan om deltagande. Samtliga deltagare medverkade frivilligt.

Kvalitativa intervjuer lämpar sig enligt Holme och Solvang (1997) väl när syftet är att skapa en djupare förståelse för individers erfarenheter, uppfattningar och resonemang. Valet av djupintervjuer och ett begränsat antal respondenter gjordes därför för att möjliggöra fördjupade beskrivningar av hur skogsmaskinförare upplever yrkets attraktivitet och utvecklingsmöjligheter. För att skydda deltagarnas integritet anonymiserades samtliga personuppgifter och identifierbara uppgifter i intervjumaterialet. I resultatredovisningen benämns respondenterna som respondent A – F.

Tabell 1. Översikt över respondenter, intervjudatum, intervjulängd och erfarenhet som skogsmaskinförare.

Respondent	Datum	Längd, minuter	År i tjänst
A	2026-02-25	51	3 – 5
B	2026-02-25	45	1 – 3
C	2026-03-03	49	1 – 3
D	2026-03-03	46	3 – 5
E	2026-03-05	43	3 – 5
F	2026-03-05	102	3 – 5

2.3.2 Respondenternas arbetsvillkor

Samtliga respondenter arbetade som skogsmaskinförare i egna lag inom samma organisation. Arbetet utfördes huvudsakligen i skördare eller skotare och bestod av självständigt arbete ute i fält. Förarna ansvarade för maskinkörning samt de bedömningar och beslut som krävs för att arbetet ska kunna genomföras på ett effektivt och kvalitativt sätt.

Arbetet bedrevs i tvåskift, vilket innebär att två förare delade på samma maskin. Varje skift omfattade normalt åtta timmar och skiftbytet skedde vanligtvis mellan klockan 13:00 och 14:00. Genom skiftgången kunde maskinerna utnyttjas under en stor del av dygnet.

Arbetet utfördes till stor del ensamt, där förarna tillbringade merparten av arbetsdagen själva i maskinen. Kontakten med kollegor skedde främst i samband med skiftbyten samt via telefon under körning.

2.3.3 Datainsamling och analys

Intervjuerna genomfördes på plats i förarnas arbetskojor i fält. Alltså i anslutning till deras dagliga arbetsmiljö. Intervjuerna genomfördes vid skiftbyte, utanför pågående maskinarbete, för att säkerställa en trygg och ostörd intervjusituation.

Ett frågeformulär baserat på studiens frågeställningar och tidigare forskning upprättades i god tid innan intervjuerna genomfördes och utgicks ifrån under intervjuerna, se Bilaga 1. Intervjufrågorna behandlade bland annat yrkets

nuvarande attraktivitet, arbetsförhållanden, tekniska och organisatoriska förutsättningar, framtidsutsikter samt förslag på utvecklingsåtgärder.

Intervjuerna spelades in efter samtycke från respondenterna och transkriberades i efterhand. Slutligen analyserades det insamlade materialet med hjälp av tematisk analys. Analysmetoden användes för att identifiera återkommande teman och mönster i respondenternas beskrivningar och erfarenheter, vilket enligt Svensson & Ahrne (2015) är centralt inom kvalitativ analys.

3. Resultat

I detta kapitel presenteras resultatet från intervjuerna med skogsmaskinförarna. Respondenternas svar redovisas tematiskt utifrån studiens frågeställningar. Resultatet presenteras utifrån tre huvudteman: yrkets attraktivitet och framtidsutsikter, faktorer som påverkar attraktiviteten samt respondenternas förslag på utvecklingsåtgärder.

3.1 Respondenternas bakgrund och erfarenhet

3.1.1 Vägar in i yrket

De intervjuade förarna hade varierande erfarenhet av skogsbruk och maskinarbete. Några hade arbetat som skogsmaskinförare under större delen av sitt yrkesliv medan andra kommit in i yrket senare genom arbete inom entreprenad eller andra praktiska yrken. Trots variationerna i bakgrund framkom flera gemensamma drag mellan respondenterna. Samtliga beskrev ett tidigt intresse för maskiner, skog eller praktiskt arbete som en viktig anledning till att de sökt sig till yrket. Flera respondenter beskrev att intresset för skog och maskiner funnits sedan uppväxten och att familj eller fritidsintressen haft betydelse för yrkesvalet.

"Jag har väl alltid varit intresserad av maskiner egentligen."

Respondent B

Några respondenter hade tidigare erfarenhet från entreprenadmaskiner eller transportarbete och beskrev att de sökt sig till skogsbruket på grund av arbetsmiljö och arbetsinnehåll.

"Jag körde grävmaskin tidigare men tyckte det här verkade roligare och bättre arbetsmiljö."

Respondent F

3.1.2 Erfarenhetens betydelse för yrkesrollen

Flera respondenter beskrev att yrket kräver både tekniskt kunnande och praktisk erfarenhet. Många menade att det tar lång tid innan en förare blir trygg och effektiv i arbetet.

"Det tar många år innan man känner att man verkligen kan det här."

Respondent D

Respondenterna beskrev att erfarenhet har stor betydelse i arbetet, särskilt vid planering av körvägar, problemlösning och bedömning av olika typer av bestånd. Några framhöll att yngre eller oerfarna förare ofta har lätt för den tekniska delen av arbetet, men att det tar längre tid att utveckla förståelse för skogsbruket och helheten i arbetet.

"Det är mycket mer datorer och teknik idag än vad det var förr."

Respondent A

Samtidigt menade flera respondenter att teknikutvecklingen också gjort arbetet mer stimulerande och varierande.

3.2 Yrkets attraktivitet och framtidsutsikter

3.2.1 Frihet, självständighet och ansvar

Samtliga intervjuade förare beskrev att yrket har flera attraktiva delar, framför allt kopplat till frihet under ansvar, självständighet och möjligheten att arbeta ute i skogen. Flera respondenter beskrev arbetet som varierande och menade att friheten under ansvar är en av de största anledningarna till att de trivs i yrket.

"Jag skulle säga att det är frihet under ansvar. Det är ganska fritt. Du får vara ute i skogen. sen gäller det att man är en problemlösare. Det är nästan hela tiden någonting. Man har lärt sig med tiden att byta slang och om det blir kabelbrott får man göra en bondlösning tills man får ut nya grejer."

Respondent B

Flera respondenter beskrev även att arbetet innebär stort eget ansvar och att föraren i hög grad behöver planera och lösa problem självständigt. De beskrev att arbetet omfattar betydligt mer än själva körningen och att yrkesrollen innebär ansvar för många praktiska och organisatoriska moment kring produktionen och flödet. Förarna beskrev att arbetet även innefattar planering av maskinflyttar, kontakt med servicepersonal, samordning med tankbil och hantering av tekniska problem ute i fält.

"Det är mycket runt omkring också som folk kanske inte tänker på. Det är flyttar, det är service, det ska funka med tankbil och allting runt omkring. Blir det stopp så får man ju försöka lösa det själv först innan man får hjälp."

Respondent F

Arbetets variation lyftes också fram som en positiv aspekt. Respondenterna beskrev att ingen dag är helt lik den andra och att variationen i trakter, väder och arbetsuppgifter gör att arbetet upplevs som stimulerande. Flera respondenter betonade även att de uppskattar att arbeta ute i naturen och att slippa traditionella arbetsmiljöer.

"Det bästa är att man slipper sitta inne på ett kontor och glo in i en vägg."

Respondent E

Samtidigt framkom att arbetet inte upplevs passa alla människor. Flera respondenter menade att yrket kräver självdisciplin, tålamod och förmåga att arbeta självständigt under långa perioder.

3.2.2 Ensamarbete och personlig lämplighet

Ensamarbetet var ett tydligt återkommande tema i intervjuerna. För vissa respondenter upplevdes ensamheten som positiv och rogivande, medan andra menade att den kan göra yrket mindre attraktivt för många människor.

”Man måste vara en person som klarar av att jobba mycket ensam.”

Respondent D

Flera respondenter beskrev att arbetet innebär långa perioder utan social kontakt och att detta kan vara svårt för personer som trivs bättre i mer sociala arbetsmiljöer.

”Ensamarbete och arbetstiderna... jag tror det är mindre folk som vill jobba tidigt på morgonen och sent på kvällen.”

Respondent A

Samtidigt framhöll flera respondenter att ensamheten också kan upplevas som en fördel.

”Jag tycker det är ganska skönt att få vara själv och sköta sitt.”

Respondent C

Några respondenter beskrev att yrket därför passar vissa personlighetstyper bättre än andra.

”Det är nog inget jobb för någon som vill ha folk omkring sig hela tiden.”

Respondent F

Flera respondenter menade att det är viktigt att personer som söker sig till yrket har realistiska förväntningar på arbetsformen.

3.2.3 Stress och produktionskrav

Trots att flera förare beskrev yrket positivt framkom även ett antal utmaningar som påverkar attraktiviteten negativt. Det mest återkommande temat i intervjuerna var stress och höga produktionskrav. Samtliga respondenter berörde stress på något sätt och flera beskrev det som den största negativa aspekten av yrket. Ett flertal upplevde att produktionskraven ökat över tid och att fokus i verksamheten i hög grad ligger på maskinutnyttjande och prestation.

”Ja... stress skulle jag säga. Sen är det mycket som är bra också, men det är ju ett stort... där ska vi gå i 200 och det räcker ju inte ändå. Det finns ju liksom inget övre tak för hur bra det kan gå. Det är den stora nackdelen med det här, annars är det ett bra jobb.”

Respondent E

Flera förare upplevde att de höga produktionskraven ibland riskerar att påverka kvaliteten i arbetet negativt, särskilt inom gallring där förarna menade att det kan

uppstå en konflikt mellan produktion och skapandet av ett bestånds fortsatta förutsättningar.

"Vi har ju krav på att vi måste ha visst många $h(G_0)$ varje vecka, och så ska vi ha produktion på det också. Och det tycker jag att när man kör gallring så blir det egentligen mer kvantitet än kvalitet. Gallring är ju en skötselåtgärd, så då tycker jag att man ska satsa mer på kvalitet för att i framtiden kunna göra en bra andra gallring."

Respondent B

Flera respondenter beskrev också att stressen förstärks av att arbetet innebär stora ekonomiska värden och att stillestånd snabbt blir kostsamma. Små trakter och många maskinflyttar beskrevs också som stressande faktorer.

"Man vet ju vad det kostar om maskinen står still."

Respondent F

"Förra veckan flyttade vi fem gånger. Det blir ganska mycket stress i det."

Respondent E

Några respondenter beskrev att en sämre arbetsdag ofta kännetecknas av hög stress och känslan av att ligga efter. Samtidigt beskrev flera respondenter att arbetet fungerar väldigt bra när det flyter på och förutsättningarna är goda.

"Man ligger efter, skotaren är nära, man ska producera mer. Då är det lätt att bli lite nedslagen. Då får man gå av sig själv. Då går det ju bäst också när man bara flyter på."

Respondent E

3.2.4 Balans mellan arbete och privatliv

Skiftgången beskrevs av flera respondenter som en av yrkets största nackdelar. Framför allt eftermiddagsskift och växlande arbetstider upplevdes som svårt att kombinera med privatliv och återhämtning.

"Hela dagen går åt till att vänta på att börja jobba."

Respondent E

Flera respondenter menade att arbetstiden kan göra det svårt att få vardagen att fungera, särskilt för personer med familj.

"Det är svårt att få ihop det ibland när man jobbar skift."

Respondent D

Några respondenter menade att skiftgången sannolikt är en viktig anledning till att vissa väljer bort yrket.

"Jag tror många drar sig för arbetstiderna."

Respondent A

Samtidigt uttryckte några respondenter att skiftsystemet också har vissa fördelar, exempelvis längre sammanhängande ledighet.

3.2.5 Hur yrket uppfattas utanför branschen

Flera respondenter beskrev även att människor utanför branschen ofta har begränsad förståelse för hur avancerat och ansvarsfullt arbetet faktiskt är. Förarna upplevde att yrket ibland framställs som enklare än vad det är i praktiken. Flera respondenter beskrev att yrket i praktiken kräver stor koncentration, planering och problemlösningsförmåga.

”Många tror ju att man bara sitter och drar i några spakar, men det är mycket mer planering och tänk än vad folk tror. Man måste hela tiden ligga steget före och tänka på kvalitet, maskinen och hur beståndet ska se ut efteråt.”

Respondent B

Några respondenter upplevde även att skogsbruket ibland får negativ uppmärksamhet i samhällsdebatten och att detta påverkar synen på yrket. Samtidigt menade flera respondenter att stora maskiner och modern teknik fortfarande lockar många yngre personer.

3.2.6 Synen på framtiden

Trots de utmaningar som identifierades såg många förare ändå positivt på yrkets framtid. Många menade att det fortsatt kommer finnas ett behov av praktisk erfarenhet och skoglig förståelse trots ökad digitalisering.

”Det kommer alltid behövas folk som kan göra jobbet ordentligt.”

Respondent B

Samtidigt beskriver flera respondenter att framtidens förare sannolikt kommer behöva ännu bredare kompetens än idag. Förarna trodde att teknikutvecklingen kommer fortsätta öka kraven på teknisk förståelse, informationshantering och problemlösning.

”Det blir nog mer och mer teknik framöver och då gäller det att man hänger med i utvecklingen också. Det är inte bara att köra längre.”

Respondent A

Några respondenter menade även att generationsväxlingen inom yrket kommer skapa ett fortsatt behov av nya förare.

”Det är väl någon generation som har hållit på länge som är på väg att gå i pension också.”

Respondent A

3.3 Faktorer som påverkar yrkets attraktivitet

3.3.1 Arbetsmiljö och ergonomi

Samtliga intervjuade uppgav att den tekniska utvecklingen förbättrat arbetsmiljön jämfört med tidigare. Moderna maskiner beskrevs ha bättre ergonomi, bättre komfort och mer användarvänliga system än äldre maskiner. En respondent som tidigare arbetat med grävmaskiner genom entreprenad upplevde att skogsmaskiner erbjuder en betydligt bättre arbetsmiljö.

"Det är mycket bättre komfort i de här maskinerna än i grävmaskiner."

Respondent F

Flera respondenter beskrev att moderna hytter, bättre stolar och förbättrad fjädring gjort stor skillnad för arbetsmiljön. Några menade att det idag går att arbeta längre perioder utan samma typ av fysisk belastning som tidigare generationer av förare upplevde. Samtidigt framkom att arbetet fortfarande innebär stora fysiska och psykiska belastningar. Många beskrev att det långvariga stillasittandet kan leda till problem med nacke, rygg och axlar.

"Man känner ju av ryggen ibland när man sitter mycket. Det blir många timmar stillasittande och ibland känner man av både nacke och axlar också."

Respondent D

Flera respondenter beskrev att den psykiska arbetsmiljön påverkas av kontinuerlig produktionsuppföljning och prestationskrav.

3.3.2 Teknik och digitala hjälpmedel

Den tekniska utvecklingen beskrevs överlag som positiv av förarna. Samtliga respondenter uppgav att digitala hjälpmedel och moderna maskinsystem underlättar arbetet på flera sätt. GPS-system, digitala kartor och datorstöd upplevdes vara särskilt viktiga hjälpmedel vid planering och genomförande av arbetet.

"GPS:en och kartorna gör väldigt stor skillnad idag. Förr fick man ju gå mycket på känsla. Nu ser man mycket tydligare hur man ligger och hur man ska planera körningen."

Respondent E

Flera respondenter beskrev att tekniken underlättar framför allt vid gallringsarbete och vid arbete i mörker eller svårorienterade bestånd.

"När det väl fungerar så är det ju väldigt bra teknik. Speciellt när man kör på kvällen och försöker hålla rätt avstånd mellan stickvägarna. Man får mycket bättre syn på hur man ska lägga vägen."

Respondent B

Några respondenter beskrev att utvecklingen av GPS och digitala system förändrat arbetet mycket under de senaste åren.

"Det är mycket mer datorer och teknik idag än vad det var förr."

Respondent A

Samtidigt framkom att tekniken inte alltid fungerar problemfritt. Några respondenter beskrev att vissa system tidigare haft brister och att det fortfarande finns utvecklingspotential när det gäller användarvänlighet och stabilitet.

"Det har varit mycket barnsjukdomar i vissa system."

Respondent F

Några respondenter menade också att det ibland blir för många administrativa funktioner i maskinsystemen och att detta riskerar att ta fokus från själva körningen. Trots kritiken upplevde de flesta respondenter att teknikutvecklingen gjort arbetet mer avancerat, mer stimulerande och i vissa avseenden även mer attraktivt.

3.3.3 Organisatoriskt stöd och arbetsgemenskap

Flera förare upplevde att stödet från arbetsledning och metodinstruktörer generellt fungerar bra. Möjligheten att få hjälp vid tekniska problem eller metodfrågor upplevdes som viktig för trivseln i arbetet.

"Det fungerar bra när man behöver hjälp. Får man stopp eller något problem så brukar man få hjälp ganska snabbt, och det är viktigt eftersom man vet vad det kostar om maskinen står still."

Respondent C

Flera respondenter beskrev att det är viktigt att snabbt kunna få hjälp vid driftstopp eller tekniska problem eftersom stillestånd snabbt leder till stress. Samtidigt efterfrågade många mer återkoppling och fler möjligheter till erfarenhetsutbyte mellan förare och andra funktioner inom organisationen.

"Det hade varit bra med fler träffar där man kan diskutera hur andra gör. Man sitter ju mycket själv annars och då tror jag det är nyttigt att höra hur andra tänker och jobbar."

Respondent E

Några förare upplevde också att maskinförare ibland hamnar långt ifrån beslutsfattandet inom organisationen och att yrkesgruppen skulle kunna involveras mer i utvecklingsarbete och planering.

"Det känns ibland som att besluten tas ganska långt ifrån oss som kör. Ibland känns det som att de som planerar inte riktigt ser hur det faktiskt fungerar ute på marken."

Respondent D

Flera respondenter menade att förarna borde involveras mer i frågor som rör planering, arbetsmetoder och utveckling av verksamheten. Arbetsgruppen beskrevs också som viktig för trivsel och kvarstannande i yrket. Samtidigt beskrev flera respondenter att kontakten mellan förare ibland blir begränsad eftersom arbetet till stor del utförs ensamt ute i fält.

3.3.4 Kompetensutveckling och yrkesutveckling

Flera respondenter beskrev att mycket av yrkeskunskapen är svår att lära sig genom endast utbildning och i stället utvecklas genom erfarenhet över tid. Flera menade att detta gör yrket svårt att ersätta snabbt och att erfaren kompetens därför blir särskilt viktig för verksamheten.

”Man kan lära sig grunderna ganska snabbt, men det tar lång tid innan man lär sig läsa skogen ordentligt och göra riktigt bra gallringar.”

Respondent B

Respondenterna beskrev att utvecklingen främst sker genom praktisk erfarenhet och genom att successivt hantera mer komplexa situationer i arbetet. Flera menade att det tar lång tid att utveckla förståelse för exempelvis gallringskvalitet, planering av stickvägar och bedömning av olika typer av bestånd.

”Det tar många år innan man känner att man verkligen kan det här.”

Respondent D

Samtidigt efterfrågade flera respondenter fler praktiska utbildningar och möjligheter till erfarenhetsutbyte.

”Det hade varit bra med mer utbildningar ute i fält.”

Respondent D

Några respondenter beskrev att gemensamma träffar skulle kunna bidra till både bättre kvalitet och ökad motivation. Flera respondenter upplevde även att det finns begränsade möjligheter till vidare utveckling inom själva föraryrket. Samtidigt beskrev några att det finns möjligheter att utvecklas mot exempelvis metodinstruktör, planerare eller andra roller inom organisationen.

”Man vill ju känna att man kan utvecklas vidare också.”

Respondent F

3.4 Utvecklingsåtgärder för att stärka yrkets attraktivitet

I detta avsnitt sammanfattas resultatet av den tematiska analys som genomförts utifrån intervju svaren och de frågeställningar som presenterades i inledningskapitlet.

3.4.1 Minskad stress och rimligare produktionskrav

Det mest återkommande utvecklingsförslaget i intervjuerna var att minska stressen och skapa mer realistiska produktionskrav. Samtliga respondenter berörde på något sätt frågan om produktion och arbetsbelastning.

”Det blir svårt att göra ett riktigt bra jobb när allt bara handlar om produktion. Gallring är ju egentligen en skötselåtgärd och då tycker jag att man ska kunna lägga mer fokus på kvalitet också.”

Respondent B

Flera respondenter efterfrågade större fokus på kvalitet och långsiktigt skogsbruk snarare än enbart produktion. Några respondenter menade också att produktionskraven gör det svårare att introducera nya förare eftersom det blir svårt att avsätta tillräckligt med tid för upplärning.

3.4.2 Introduktion och stöd till nya förare

Flera intervjuade ansåg att introduktionen av nya förare behöver förbättras. Respondenterna beskrev att nya förare ofta möter höga krav för tidigt och att detta riskerar att skapa osäkerhet och stress. Flera respondenter menade att det behövs mer planerad upplärning och bättre möjligheter för nya förare att utvecklas stegvis.

”Man måste få tid att lära sig innan det börjar ställas för höga krav.”

Respondent F

Några respondenter upplevde att unga förare ibland lämnar yrket tidigt eftersom övergången mellan utbildning och praktiskt arbete kan bli för stor.

”Det blir ganska stor skillnad när man kommer ut på riktigt och ska börja leverera direkt.”

Respondent A

Flera respondenter betonade att bra handledning och stöd från kollegor är avgörande för att nya förare ska vilja stanna kvar i yrket. Respondenterna beskrev att introduktionen påverkas mycket av vilken arbetsgrupp man hamnar i och hur mycket stöd som finns från erfarna förare.

”Det kanske gör det lite lättare för nya, att man får jävligt bra stöd. Allt från kollegor och att man hamnar på rätt grupp.”

Respondent C

3.4.3 Utbildning och erfarenhetsutbyte

Kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte var ytterligare ett tydligt tema i intervjuerna. Flera respondenter efterfrågade fler praktiska utbildningar, gemensamma fältträffar och diskussioner mellan olika yrkesgrupper inom organisationen.

"Det hade varit nyttigt att åka med andra förare ibland och se hur de jobbar. Man fastnar lätt i sitt eget sätt annars."

Respondent F

Flera respondenter upplevde att erfarenhetsutbyte mellan förare skulle kunna bidra till bättre arbetsmetoder, högre kvalitet och större gemenskap. Några respondenter menade även att erfarenhetsutbyte mellan äldre och yngre förare är viktigt för att föra vidare kunskap och utvecklas.

3.4.4 Synliggöra yrket för unga

Flera respondenter betonade vikten av att synliggöra yrket bättre för unga människor. Många menade att människor utanför branschen ofta har begränsad kunskap om vad arbetet faktiskt innebär och att yrket därför ofta missförstås. Respondenterna upplevde att bilden av skogsmaskinföraryrket ibland är förenklad och att många inte förstår hur mycket ansvar, teknik och planering som arbetet omfattar.

"Många vet nog inte alls hur jobbet fungerar. De tror mest att man sitter och kör lite maskin bara."

Respondent B

Flera respondenter föreslog att skolbesök, praktik och möjlighet att prova maskiner eller att åka med i dem skulle kunna bidra till ökat intresse för yrket. Samtidigt månade några respondenter att moderna maskiner och teknik i sig har stor potential att locka yngre personer.

"Får folk prova maskinerna eller åka med så tror jag många skulle få en helt annan bild av yrket. Det är nog många som inte förstår hur avancerat det faktiskt är."

Respondent C

Några respondenter beskrev att intresset för stora maskiner och teknik fortfarande finns bland yngre personer, men att kontakten mellan skogsbruket och ungdomar har minskat jämfört med tidigare.

"Förr tror jag fler hade någon koppling till skogen på ett annat sätt. Nu är det många som aldrig ens har varit i kontakt med det här."

Respondent D

Flera respondenter menade att kontakten mellan skogsbruket och skolor skulle kunna utvecklas för att öka ungas förståelse för yrket och skapa större intresse för utbildningar inom skogsbruk.

"Man måste visa upp yrket mer. Många skulle nog tycka att det var roligare än de tror om de faktiskt fick se hur det fungerar."

Respondent A

Några respondenter menade även att sociala medier och digitala plattformar skulle kunna användas mer för att visa upp arbetet och ge en mer realistisk bild av yrket.

”Det finns nog mycket man skulle kunna göra på sociala medier och visa hur jobbet faktiskt ser ut. Det är ju rätt häftiga maskiner och ganska avancerat arbete egentligen.”

Respondent F

Samtidigt framförde flera respondenter att det inte enbart handlar om att locka fler till yrket, utan även om att skapa realistiska förväntningar på arbetsformen och arbetsvillkoren. Flera menade att en ökad förståelse för yrkets innehåll och komplexitet skulle kunna bidra till både ökat intresse och bättre förutsättningar för att rekrytera och behålla nya förare.

”Man måste ju också förstå att det är mycket ansvar och att man jobbar mycket själv. Det passar inte alla.”

Respondent E

4. Diskussion

4.1 Studiens viktigaste resultat

Syftet med studien var att undersöka hur skogsmaskinföraryrket kan utvecklas för att bli mer attraktivt med fokus på icke-ekonomiska faktorer. Resultatet visar att yrket uppfattas som attraktivt på flera sätt, framför allt genom frihet under ansvar, självständighet och möjligheten att arbeta ute i skogen. Samtidigt identifierades flera faktorer som påverkar attraktiviteten negativt, där stress, höga produktionskrav, skiftgång och ensamarbete framstod som de mest återkommande.

Utifrån studiens första frågeställning framkom att förarna generellt har en positiv syn på yrket och dess framtid, trots att flera utmaningar identifierades. Respondenterna beskrev arbetet som varierande, tekniskt avancerat och meningsfullt. Flera förare upplevde också att yrket är mer komplext och ansvarsfullt än vad människor utanför branschen ofta förstår. Samtidigt beskrev respondenterna att teknikutvecklingen successivt förändrat arbetets innehåll och ökat kraven på teknisk kompetens, informationshantering och problemlösningsförmåga.

När det gäller studiens andra frågeställning visar intervjuerna att flera organisatoriska och arbetsrelaterade faktorer påverkar yrkets attraktivitet. Stress och produktionskrav framstod som den tydligaste negativa faktorn i intervjuerna. Flera respondenter upplevde att ett starkt fokus på produktion riskerar att påverka både arbetsmiljö och kvalitet i arbetet negativt. Även skiftgång, ensamarbete och begränsade möjligheter till återhämtning beskrevs som faktorer som kan göra yrket mindre attraktivt. Samtidigt betonades betydelsen av fungerande arbetsgrupper, organisatoriskt stöd och möjligheten till kompetensutveckling.

Utifrån den tredje frågeställningen framkom att respondenterna såg flera möjliga utvecklingsåtgärder för att stärka yrkets attraktivitet. Det mest återkommande förslagen handlade om rimligare produktionskrav, bättre introduktion av nya förare, ökat erfarenhetsutbyte samt större fokus på arbetsmiljö och återhämtning. Flera respondenter betonade också vikten av att synliggöra yrket bättre för unga människor genom exempelvis besök av skolklasser, erbjuda praktik och marknadsföra yrket i sociala medier.

Sammantaget visar resultatet att skogsmaskinföraryrket fortfarande uppfattas som attraktivt av många förare, men att organisatoriska och arbetsrelaterade faktorer har stor betydelse för hur yrket upplevs och för möjligheten att långsiktigt rekrytera och behålla kompetent arbetskraft inom skogsbruket.

4.2 Jämförelse med tidigare forskning

4.2.1 Hur beskriver förarna yrkets attraktivitet och framtidsutsikter?

Resultatet visar att flera av respondenterna upplever yrket som attraktivt genom frihet, självständighet och möjligheten att arbeta ute i skogen. Respondenterna beskrev arbetet som varierande och meningsfullt samt betonade att möjligheten att själv planera arbetet och lösa problem bidrar till trivsel i yrket. Detta stämmer överens med Allan et al. (2018), som beskriver att meningsfullhet och självständighet har stor betydelse för psykiskt välbefinnande och arbetstillfredsställelse. Även Steger et al. (2012) menar att upplevelsen av mening i arbetet är en viktig faktor för motivation och långsiktig trivsel.

Flera respondenter beskrev också stolthet över att utföra kvalitativa gallringar och att kunna se konkreta resultat av sitt arbete ute i beståndet. Detta tyder på att yrkets attraktivitet inte enbart handlar om arbetsvillkor utan även om känslan av ansvar och yrkesstolthet. Samtidigt visade resultatet att de faktorer som gör yrket attraktivt också kan innebära utmaningar. Ensamarbetet och det stora egna ansvaret upplevdes av flera respondenter som psykiskt belastande ibland, särskilt vid höga produktionskrav eller större tekniska problem. Resultatet visar därmed att självständigheten i yrket både kan upplevas som motiverande och som en belastning beroende på arbetsförhållanden och individuella egenskaper.

Respondenterna beskrev även att yrket blivit mer tekniskt avancerat över tid och att dagens förare behöver hantera betydligt mer teknik och informationshantering än tidigare. Detta överensstämmer med Ager (2012), som beskriver hur skogsarbetet förändrats genom rationalisering och teknisk utveckling. Liknande resonemang förs av Lindroos et al. (2017), som visar att teknisk innovation haft stor betydelse för utvecklingen av det mekaniserade skogsbruket. Resultatet i denna studie visar samtidigt att teknikutvecklingen inte enbart innebär förbättringar utan även ökade krav på teknisk kompetens och problemlösningssförmåga.

Trots de utmaningar som identifierades hade flera respondenter en positiv syn på yrkets framtid och menade att behovet av kompetenta förare kommer finnas kvar även framöver. Detta kan kopplas till studien av da Silva & Schweinle (2025), som beskriver att moderna skogliga yrken fortsatt kommer kräva praktisk kompetens och teknisk förståelse, trots ökad digitalisering och teknisk utveckling.

4.2.2 Vilka faktorer påverkar yrkets attraktivitet?

Stress och produktionskrav framstod som de tydligaste negativa faktorerna för yrkets attraktivitet. Flera respondenter beskrev att fokus på produktion och maskinutnyttjande ibland riskerar att påverka kvaliteten i arbetet negativt, särskilt inom gallring där förarna upplevde en konflikt mellan produktion och ett långsiktigt brukande med kvalitet. Liknande resultat presenteras av Šporčić et al. (2023), där skogsarbetare beskrev hög arbetsbelastning och ökade produktionskrav som centrala utmaningar inom dagens skogsbruk. Även

Harrington (2021) beskriver att modernisering och effektivisering inom skogsbruket skapat nya typer av psykisk belastning för arbetstagare.

Resultatet tyder på att organisatoriska faktorer har stor betydelse för hur attraktivt yrket upplevs. Flera respondenter upplevde att kontinuerlig uppföljning av produktion och prestation bidrog till stress och känslan av att ständigt behöva prestera mer. Detta visar att teknisk utveckling och ökad digital uppföljning både kan bidra till effektivisering och samtidigt skapa ökad psykisk belastning. Arbetsmiljö och ergonomi var också viktiga delar av respondenternas beskrivningar av yrket. Flera förare upplevde att moderna maskiner innebär bättre komfort och mindre fysisk belastning än tidigare generationers maskiner. Detta stämmer överens med Heli et al. (2021), Kymäläinen (2025) och Landekić et al. (2019), som visar att tekniska och ergonomiska förbättringar haft stor betydelse för arbetsmiljön hos skogsmaskinförare. Samtidigt framkom att långvarigt stillasittande och psykisk belastning fortsatt är viktiga arbetsmiljöproblem inom yrket.

Resultatet visar även att organisatoriskt stöd och arbetsgemenskap har stor betydelse för trivsel och kvarstannande i yrket. Flera respondenter beskrev att stöd från erfarna kollegor och en fungerande arbetsgrupp är särskilt viktiga för nya förare. Detta kan kopplas till Björn et al. (2016), som beskriver att arbetsattraktivitet påverkas av flera faktorer samtidigt och att social arbetsmiljö och organisatoriskt stöd är viktiga delar av hur ett arbete upplevs.

Flera respondenter beskrev dessutom att möjligheten till kompetensutveckling påverkar hur attraktivt yrket upplevs. Förarna menade att mycket av yrkeskunskapen utvecklas genom erfarenhet över tid och att det tar lång tid att bli en skicklig förare. Detta överensstämmer med Purfürst (2010) och Björheden (2001), som visar att produktivitet och kvalitet utvecklas successivt genom praktiskt lärande och erfarenhet.

4.2.3 Vilka utvecklingsåtgärder anses viktigast?

Resultatet visar att respondenterna såg flera möjliga utvecklingsåtgärder för att stärka yrkets attraktivitet. Det mest återkommande förslaget handlade om att minska stress och skapa rimligare produktionskrav. Flera respondenter menade att dagens arbetsbelastning riskerar att påverka både arbetsmiljö och kvalitet negativt. Detta tyder på att organisatoriska förändringar kan vara viktiga för att långsiktigt stärka yrkets attraktivitet.

En annan viktig utvecklingsåtgärd handlade om introduktion och stöd till nya förare. Respondenterna beskrev att övergången mellan utbildning och praktiskt arbete ofta är stor och att nya förare snabbt möter höga krav på prestation och produktion. Liknande problem beskrivs av Šporčić et al. (2024), där svårigheter att rekrytera och behålla arbetskraft identifierades som en växande utmaning inom skogssektorn. Resultatet i denna studie tyder på att bättre introduktion och mer långsiktig kompetensutveckling kan vara viktiga för att få nya förare att stanna kvar i yrket.

Flera respondenter betonade även vikten av erfarenhetsutbyte och stöd från erfarna kollegor. Detta kan kopplas till Purfürst (2010) och Björheden (2001), som visar att erfarenhet och praktiskt lärande är centrala delar i utvecklingen av yrkesskicklighet hos skogsmaskinförare. Resultatet tyder därför på att arbetsplatser behöver skapa bättre möjligheter för handledning, mentorskap och kunskapsutbyte mellan förare.

Ytterligare en utvecklingsåtgärd som lyftes fram var behovet av att synliggöra yrket bättre för unga människor. Flera respondenter upplevde att människor utanför branschen har begränsad kunskap om vad arbetet faktiskt innebär och att detta kan påverka rekryteringen negativt. Förarna menade att yrket ofta framställs som enklare än vad det är i praktiken och att detta kan påverka intresset för utbildning och rekrytering. Respondenterna betonade därför vikten av att synliggöra yrket bättre genom exempelvis besök från skolklasser, praktik och sociala medier. Resultatet kan kopplas till He et al. (2022), som visar att förändringar på arbetsmarknaden påverkar arbetskraftsbehovet inom skogssektorn. Studien tyder därför på att ökad kunskap om yrkets innehåll och komplexitet skulle kunna bidra till att stärka yrkets attraktivitet och förbättra möjligheterna att rekrytera nya förare i framtiden.

4.3 Praktiska konsekvenser och utvecklingsmöjligheter

4.3.1 Stärka yrkets attraktivitet

Resultatet i studien tyder på att yrkets attraktivitet påverkas av betydligt fler faktorer än enbart ekonomiska villkor. Förarna betonade framför allt frihet, självständighet och möjligheten att arbeta ute i skogen som positiva delar av arbetet. Detta tyder på att yrket fortfarande har starka värden som kan vara viktiga i arbetet med framtida rekrytering.

Samtidigt visar resultatet att dessa positiva delar av yrket inte alltid synliggörs utanför branschen. Flera respondenter upplevde att människor generellt har begränsad kunskap om arbetets innehåll och komplexitet. En praktisk konsekvens av detta är att skogsbruket kan behöva arbeta mer aktivt med att visa vad yrket faktiskt innebär och vilka kompetenser som krävs. Studien tyder därför på att exempelvis besök av skolklasser, praktik och användning av sociala medier skulle kunna bidra till att skapa större förståelse för yrket och öka intresset bland unga människor.

Resultatet visar också att yrket blivit mer tekniskt avancerat och innehåller betydligt fler arbetsuppgifter än enbart maskinkörning. Förarna beskrev exempelvis ansvar för planering, problemlösning, teknisk hantering och kvalitet i arbetet. Detta tyder på att yrket kan behöva presenteras som ett kvalificerat och ansvarsfullt arbete snarare än enbart ett praktiskt maskinföraryrke.

4.3.2 Arbetsmiljö och organisatoriska faktorer

Resultatet visar att organisatoriska och arbetsrelaterade faktorer har stor betydelse för hur attraktivt yrket upplevs. Stress och höga produktionskrav framstod som de tydligaste negativa faktorerna i intervjuerna. Flera respondenter upplevde att dagens arbetsbelastning riskerar att påverka både arbetsmiljö och kvalitet i arbetet negativt. Respondenterna menade att skogsmaskinföraryrket ställer höga krav på både teknisk kompetens, självständighet och stresstålighet. Detta kan innebära att yrket passar vissa personer mycket väl samtidigt som andra kan uppleva arbetsformen som mindre attraktiv.

En praktisk konsekvens av detta är att företag inom skogsbruket kan behöva arbeta mer aktivt med frågor som rör arbetsbelastning, återhämtning och realistiska produktionskrav. Om arbetet upplevs som alltför stressande finns risk att både nya förare och erfarna förare väljer att lämna yrket, vilket på längre sikt kan försvåra kompetensförsörjningen inom branschen.

Resultatet visar även att skiftgång och ensamarbete påverkar hur yrket upplevs. Flera respondenter beskrev att arbetsformen kan vara svår att kombinera med privatliv och återhämtning. Detta tyder på att frågor som rör arbetstider och arbetsorganisation kan få större betydelse framöver, särskilt om branschen vill attrahera yngre personer och långsiktigt behålla kompetent personal.

Samtidigt framkom att organisatoriskt stöd och fungerande arbetsgrupper har stor betydelse för trivsel och kvarstannande i yrket. Förarna beskrev att stöd från erfarna kollegor och möjlighet att få hjälp vid problem är viktigt både för arbetsmiljö och trygghet i arbetet. Resultatet tyder därför på att social arbetsmiljö och arbetsgemenskap är viktiga utvecklingsområden trots att arbetet till stor del utförs ensamt ute i fält.

4.3.3 Introduktion, kompetensutveckling och rekrytering

Resultatet visar att introduktion och kompetensutveckling är centrala frågor för yrkets framtida attraktivitet. Flera respondenter beskrev att övergången mellan utbildning och praktiskt arbete ofta är stor och att nya förare snabbt förväntas prestera på hög nivå. Samtidigt visar både resultatet och tidigare forskning att det tar lång tid att utveckla den erfarenhet som krävs för att bli en skicklig förare. Detta tyder på att företag och organisationer kan behöva skapa mer långsiktiga introduktionsprocesser där nya förare får möjlighet att utvecklas stegvis innan fulla produktionskrav ställs. Resultatet visar också att stöd från arbetsgrupp och erfarna kollegor har stor betydelse för hur nya förare upplever yrket och om de väljer att stanna kvar.

Flera respondenter efterfrågade dessutom större möjligheter till erfarenhetsutbyte och praktisk kompetensutveckling. Detta tyder på att exempelvis mentorskap, gemensamma träffar och praktiska utbildningar skulle kunna bidra till både bättre arbetsmetoder och ökad trivsel i yrket.

Studien visar även att rekryteringsfrågan är nära kopplad till hur yrket uppfattas utanför branschen. Om människor har begränsad kunskap om arbetets innehåll och krav finns risk att färre söker sig till utbildningar och yrken inom skogsbruket. Resultatet tyder därför på att långsiktig kompetensförsörjning inte enbart handlar om att rekrytera fler personer till yrket utan även om att skapa realistiska förväntningar och goda förutsättningar för att människor ska vilja stanna kvar i arbetet över tid.

4.4 Studiens styrkor och svagheter

En styrka med studien är att den bygger på djupintervjuer med yrkesverksamma skogsmaskinförare. Metoden gjorde det möjligt att få utförliga beskrivningar av respondenternas erfarenheter, upplevelser och resonemang kring yrkets attraktivitet. Genom följdfrågor kunde intervjuerna fördjupas och ge en mer nyanserad bild av arbetets förutsättningar än vad exempelvis en enkätundersökning sannolikt hade gjort.

En annan styrka är att intervjuerna genomfördes på plats i anslutning till respondenternas arbetsmiljö. Detta kan ha bidragit till att respondenterna kände sig trygga i intervjusituationen och lättare kunde relatera frågorna till sitt dagliga arbete. Flera respondenter gav också konkreta och detaljerade exempel från arbetets vardag, vilket stärkte kvaliteten i materialet.

Ytterligare en styrka är att respondenterna hade samma anställningsform men varierande erfarenhet och bakgrund inom yrket. Detta bidrog till flera olika perspektiv på frågor som arbetsmiljö, teknikutveckling, stress och introduktion av nya förare. Samtidigt återkom flera teman i samtliga intervjuer, vilket stärker studiens trovärdighet och tyder på att vissa erfarenheter delas av flera förare oberoende av bakgrund och erfarenhetsnivå.

Samtidigt finns flera begränsningar i studien. En svaghet är att antalet respondenter var relativt litet och att samtliga arbetade i egna lag inom samma organisation. Resultatet speglar därför främst dessa förares erfarenheter och kan inte generaliseras till alla skogsmaskinförare eller hela skogsbranschen. Detta är en vanlig begränsning i kvalitativa intervjustudier där syftet främst är att skapa fördjupad förståelse snarare än statistisk generalisering (Holme & Solvang 1997). Det är möjligt att förare anställda hos entreprenörer eller inom andra organisationer hade beskrivit andra typer av arbetsvillkor och utmaningar.

En annan möjlig svaghet är att intervjuerna genomfördes på arbetsplatsen. Eftersom vissa frågor berörde arbetsledning, organisation och arbetsmiljö finns en risk att respondenterna påverkades av intervjusituationen och valde att vara försiktiga med viss kritik. Samtidigt upplevdes intervjuerna generellt öppna och flera respondenter uttryckte både positiva och negativa erfarenheter av arbetet, vilket tyder på att respondenterna kände sig relativt trygga med att uttrycka sina åsikter.

Det finns även en risk att den egna förståelsen påverkat både intervjuer och analys. Eftersom studien genomfördes inom en bransch där intervjuaren själv har kunskap och erfarenhet kan vissa frågor och tolkningar ha påverkats av tidigare erfarenheter och uppfattningar om yrket. Samtidigt kan denna förståelse också ha varit en styrka eftersom den underlättade förståelsen för respondenternas resonemang och möjliggjorde mer relevanta följdfrågor under intervjuerna.

Ytterligare en begränsning är att studien endast undersöker förarnas egna upplevelser och erfarenheter. Studien inkluderar exempelvis inte perspektiv från arbetsledning, planerare eller utbildningsansvariga. Det hade därför varit möjligt att få en bredare bild av frågan genom att inkludera fler yrkesgrupper inom skogsbruket.

Trots dessa begränsningar bedöms studien ge en trovärdig och relevant bild av hur flera skogsmaskinförare upplever yrkets attraktivitet och vilka utvecklingsområden de anser vara viktiga för framtiden.

4.5 Slutsatser och rekommendationer

Studien visar att skogsmaskinföraryrket fortfarande uppfattas som attraktivt på flera sätt, framför allt genom frihet, självständighet och möjligheten att arbeta ute i skogen. Samtidigt påverkas attraktiviteten negativt av höga produktionskrav, stress, skiftgång och ensamarbete. Resultatet visar även att yrket blivit mer tekniskt avancerat och att kraven på både erfarenhet och problemlösningsförmåga har ökat.

Utifrån resultaten framstår följande rekommendationer som särskilt viktiga:

- Förbättrad introduktion och långsiktig utveckling av nya förare.
- Större fokus på arbetsmiljö och rimliga produktionskrav.
- Ökad synlighet och information om yrket för unga människor.

Sammantaget visar studien att organisatoriska och arbetsrelaterade faktorer har stor betydelse för skogsmaskinföraryrkets framtida attraktivitet och för möjligheten att långsiktigt säkerställa kompetensförsörjningen inom skogsbruket.

Referenser

- Ager, B. (2012). Skogsarbetets rationalisering och humanisering 1900-2011 och framåt. *Arbetsrapport/Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för skoglig resurshushållning*, (378).
- Allan, B. A., Dexter, C., Kinsey, R., & Parker, S. (2018). Meaningful work and mental health: Job satisfaction as a moderator. *Journal of mental health*, 27(1), 38-44. <https://doi.org/10.1080/09638237.2016.1244718>
- Björheden, R. (2001). Learning curves in tree section hauling in central Sweden. *Journal of Forest Engineering*, 12(1), 9-18. <https://doi.org/10.1080/08435243.2001.10702758>
- Björn, C., Lindberg, M., & Rissen, D. (2016). Significant factors for work attractiveness and how these differ from the current work situation among operating department nurses. *Journal of clinical nursing*, 25(1-2), 109-116. <https://doi.org/10.1111/jocn.13003>
- da Silva, E. J., & Schweinle, J. (2025). Understanding green jobs in the forest sector: Findings from a systematic literature review. *Forest Policy and Economics*, 179, 103608. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2025.103608>
- Gellerstedt, S. (2002). Operation of the single-grip harvester: motor-sensory and cognitive work. *International journal of forest engineering*, 13(2), 35-47. <https://doi.org/10.1080/14942119.2002.10702461>
- Harrington, M. J. (2021). Forestry–integrating safety in a time of rapid change. *Journal of agromedicine*, 26(1), 88-91. <https://doi.org/10.1080/1059924X.2021.1849294>
- He, M., Li, W., Smidt, M., & Zhang, Y. (2022). What drives the change in employment in the US logging industry? A directed acyclic graph approach. *Forest Products Journal*, 72(4), 265-275. <https://doi.org/10.13073/FPJ-D-22-00052>
- Heli, K., Juha, L., Kari, V., & Malinen, J. (2021). Workability and well-being at work among cut-to-length forest machine operators. *Croatian Journal of Forest Engineering: Journal for Theory and Application of Forestry Engineering*, 42(3), 405-417. <https://doi.org/10.5552/crojfe.2021.874>
- Holme, I. M., Solvang, B. K., & Nilsson, B. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur.
- Kymäläinen, H. (2025). *Well-being and productivity of forest machine operators—ergonomic support measures*. <https://doi.org/10.14214/df.370>

Landekić, M., Katusa, S., Mijoč, D., & Šporčić, M. (2019). Assessment and comparison of machine operators' working posture in forest thinning. *South-east European forestry: SEEFOR*, 10(1), 29-37. <https://doi.org/10.15177/seefor.19-02>

Lindroos, O., La Hera, P., & Häggström, C. (2017). Drivers of advances in mechanized timber harvesting—a selective review of technological innovation. *Croatian Journal of Forest Engineering: Journal for Theory and Application of Forestry Engineering*, 38(2), 243-258.

Ovaskainen, H., Uusitalo, J., & Väättäinen, K. (2004). Characteristics and significance of a harvester operators' working technique in thinnings. *International journal of forest engineering*, 15(2), 67-77. <https://doi.org/10.1080/14942119.2004.10702498>

Svensson, P., & Ahrne, G. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Studentlitteratur

Šporčić, M., Landekić, M., Šušnjar, M., Pandur, Z., Bačić, M., & Mijoč, D. (2023). Deliberations of forestry workers on current challenges and future perspectives on their profession—A case study from Bosnia and Herzegovina. *Forests*, 14(4), 817. <https://doi.org/10.3390/f14040817>

Šporčić, M., Landekić, M., Šušnjar, M., Pandur, Z., Bačić, M., & Mijoč, D. (2024). Shortage of labour force in forestry of Bosnia and Herzegovina—forestry experts' opinions on recruiting and retaining forestry workers. *Croatian Journal of Forest Engineering: Journal for Theory and Application of Forestry Engineering*, 45(1), 183-198. <https://doi.org/10.5552/crojfe.2024.2345>

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuformulär

Bakgrund och yrkeserfarenhet

- Hur länge har du arbetat som skogsmaskinförare?
- Har du alltid arbetat i egna lag?
- Vad var det som gjorde att du valde det här yrket?
- Kör du gallring eller slutavverkning?
- Kör du skotare eller skördare?
- Har du haft någon annan tjänst inom skogsbruk tidigare?

Yrkesrollen idag

- Hur skulle du beskriva yrket för någon som inte känner till det?
- Vad tycker du är det bästa med yrket?
- Vad tycker du är mest utmanande eller mindre bra?
- Hur upplever du arbetsmiljön (fysiskt och mentalt)?
- Har yrket förändrats under tiden du jobbat med det?
- Hur tycker du att yrket upplevs utifrån?

Attraktivitet och framtidsbild

- Tror du att unga idag ser det som ett attraktivt yrke?
- Skulle du rekommendera yrket till en ung person idag?
- Vad tror du gör att vissa tvekar att söka sig till yrket?
- Har din syn på yrket förändrats över tid?
- Hur ser du på yrkets framtid?

Arbetsförutsättningar och utvecklingsmöjligheter

Teknik

- Hur tycker du att den tekniska utrustningen fungerar?
- Underlättar tekniken ditt arbete?
- Skapar den nya problem?
- Är systemen användarvänliga?
- Finns det något tekniskt som skulle kunna utvecklas?

Organisation och ledning

- Hur upplever du stödet från organisationen?
- Får du tillräcklig återkoppling på ditt arbete?
- Finns det möjlighet att påverka hur arbetet utförs?

Kompetensutveckling

- Finns det möjlighet till kompetensutveckling?
- Skulle du vilja utvecklas vidare inom yrket? Hur?

Utvecklingsförslag

- Om du fick förändra tre saker för att göra yrket mer attraktivt, vad skulle det vara?
- Vad tror du skulle behöva utvecklas för att fler ska vilja bli maskinförare?
- Vad tror du skulle få fler att stanna kvar längre i yrket?
- Finns det något som arbetsgivaren skulle kunna göra annorlunda?
- Finns det något som branschen som helhet borde förändra?

Avslutande frågor

- Finns det något du tycker är viktigt som vi inte pratat om?
- Är det något du vill tillägga kring yrkets utveckling?
- Hur tror du yrket kommer se ut om 10 – 15 år?

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.